

Naar de Gezondste Generatie Ooit door gezond voedselbeleid – beprijzen en belonen

Er leeft een sterke ambitie om de gezondheid van de Nederlandse bevolking sterk te verbeteren, na waarschuwingen dat de helft van de bevolking overgewicht of obesitas heeft en voedselgerelateerde ziekten toenemen en zorgkosten opdrijven. Het inzicht dat hiervoor beprijzen en normeren van ongezond voedsel nodig is, is toegenomen, naast meer publieksvoorlichting en de gezonde keus goedkoper maken. Het inzicht is er dat met name bewerkt en rood vlees en suikerrijke dranken en voeding de gezondheid ondermijnen, naast te zout en te vet voedsel en ultrabewerkte snacks en fastfood.

Het thema eerlijke voedselprijzen leeft sterk onder Nederlandse consumenten en ook onder boeren. Er zijn zorgen over de gestegen voedselprijzen, maar ook over de te lage voedselprijzen die veehouders ontvangen, terwijl hen steeds meer wordt gevraagd als het gaat om stikstof, klimaat, natuur, milieu en dierenwelzijn. Echter, nog steeds zijn voedselprijzen in Nederland relatief laag vergeleken met EU landen en geven we relatief weinig uit aan voedsel.

We constateren uit een recente enquête van MarketResponse¹ dat er onder stemmers op alle politieke partijen in Nederland er een meerderheid is voor een milieuheffing van 10 eurocent per 100 gram vlees, mits de heffingsopbrengst van 600 miljoen euro per jaar gebruikt wordt om veehouders te ondersteunen in de opgeven voor stikstof, klimaat, dierenwelzijn en natuur. Van de Nederlanders die september van plan waren eind oktober op de VVD te stemmen, was dat 70 procent, bij CDA 64 procent, bij GroenLinks-PvdA 79 procent en bij D66 76 procent. Zulke meerderheden roepen de vraag op of zo'n plan in een regeerakkoord thuis hoort.

Steeds meer internationale instituten, zoals FAO², Wereld Bank³ en de EAT Lancet Commissie⁴ vragen rijke landen het voortouw te nemen door voedsel met een positieve impact op klimaat en gezondheid in prijs te verlagen (bijv. 0% btw) en voedsel met een negatieve impact op klimaat en gezondheid juist in prijs te verhogen met heffingen, liefst zo, dat voedsel netto goedkoper wordt. Najaar 2021 stemden **al** onze Europarlementariërs⁵ (minus 1) voor dit plan (amendement Farm to Fork Strategie voor aanscherping Green Deal van EU Commissaris Frans Timmermans). We constateren dat in verkiezingsprogramma's van D66, VVD, GroenLinks-PvdA, CDA en andere partijen hier elk op eigen wijze invulling geven. Wij stellen voor om al deze voorstellen zoveel mogelijk tegelijk in te voeren en werken hiervoor een voorstel uit.

Analyse programma's D66, VVD, GroenLinks-PvdA en CDA over beleid gezond en duurzaam voedsel

We constateren dat als het gaat om voedsel en prijsbeleid D66, VVD, GroenLinks-PvdA en CDA elk uitstekende plannen hebben in hun programma's, wat ook blijkt uit de CPB-doorrekening⁶. Hieronder zijn de voorstellen verder toegelicht en onderbouwd.

Gezond voedsel goedkoper maken

D66 wil 0% btw op groente en fruit. Dat is een belastingverlaging van ten minste 675 miljoen euro per jaar, althans bij de meest kansrijke optie 5 uit het SEO rapport⁷ of 900 miljoen bij andere keuzes (je zou ook plantaardige vlees- en vis- en zuivelvervangers binnen de Schijf van Vijf kunnen toevoegen). GroenLinks-PvdA wil investeren in betaalbare, biologische en plantaardige maaltijden via [publieke voorzieningen](#). Hier kan je voor snackbar prijzen van 2,5 tot 5 euro gezond en gesubsidieerd eten, zoals in de Volkskeuken in Amsterdam en Mensa Mensa in Rotterdam. Dit zou per gemeente en wijk fors opgeschaald moeten

¹ <https://files.myonlinecompany/3139/2025-10-16/Rapportage-MarketResponse-peiling-eerlijke-prijs-vlees-en-zuivel-16-okt-2025%201.pdf>

² Pagina 28, 77 en 59 FAO publishes the 2024 State of Food and Agriculture in the World report on 8 November | Agrifood Economics | Food and Agriculture Organization of the United Nations

³ <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/05/07/recipe-for-livable-planet>

⁴ <https://tappcoalitie.nl/nieuws/25578/eat-commissie-luidt-noodklok-eet-minder-vlees-meer-groenten>

⁵ (64) Plaatsen | LinkedIn

⁶ CPB Doorrekening verkiezingsprogramma bij thema voedsel

⁷ <https://www.seo.nl/publicaties/een-btw-nultarief-voor-groente-en-fruit/>

worden, wat 300 miljoen euro per jaar kan kosten. De VVD wil 'gezonde keuzes betaalbaarder en makkelijker wil maken', bijvoorbeeld door 'werkgevers belastingvrij gezonde lunches aan te laten bieden'. Dat kost al snel 300 miljoen euro per jaar, als werkgevers er zoals bij Koppert Cress op grote schaal gebruik van gaan maken. CDA pleit voor gratis schoolfruit (geschatte kosten: 40 miljoen euro). Tenslotte bepleit GroenLinks-PvdA gratis gezonde lunches op alle scholen, net als in veel EU-landen. Volgens de Universiteit Maastricht en Deloitte vraagt dat om jaarlijks 1 miljard euro wat zich een factor vijf terugverdiend, maar begonnen kan worden met 0,5 miljard euro. Al met al is voor goedkoper gezond voedsel zo'n 1,8 miljard nodig.

Slachtheffing

Zowel GroenLinks-PvdA als D66 (en overigens ook PvdD, ChristenUnie en Volt) hebben een heffing op de slacht van dieren in hun programma opgenomen. Dit zou jaarlijks 200 miljoen euro opleveren volgens CPB doorrekeningen. Vlees zal hierdoor iets duurder worden (want zo'n 70-80 procent van het vee dat in Nederland wordt geslacht is voor de export). Afgaande op het PvdD voorstel voor slachttaks tarieven die 1,2 miljard euro opleveren, betekenen de nieuwe voorstellen: slachttarieven van 56 euro per rund, 1,45 euro per varken en 2 eurocent per kip. Dat komt neer op ongeveer 16 cent per kg rundvlees in de supermarkt, 3 eurocent per kg varkensvlees en 9 eurocent per kg kip⁸. D66 pleit in het uitvoeringsprogramma ook voor een slachttaks (maar die staat niet in de CPB doorrekening). TAPP Coalitie verwacht dat deze heffing te laag is voor gedragsverandering (minder vlees) en vooral zal leiden tot verplaatsing van slachtingen van Nederland naar het buitenland, met meer transport van vee. Een consumentenheffing op vlees heeft grotere voordelen: CO2-eq reductie, lagere zorgkosten, gezondheid.

Beprijzing voedsel met negatieve impact op klimaat of volksgezondheid

CDA wil 'accijnsen op gezondheidsgrondslag'. GroenLinks-PvdA en VVD willen de uitzondering van zuivel en sojadrink in de verbruiksbelasting op non-alcoholische dranken afschaffen. Dat is een belastingverzwaring van 0,3 miljard euro. Hierdoor zal o.a. melk 15 cent per liter duurder worden. Het CDA wil 'financiële verantwoordelijkheid van supermarkten en voedselbedrijven voor eerlijke voedselprijzen voor boeren'. CDA kandidaat Kamerlid Joris Lohman pleitte in dit verband bij een verkiezingsdebat⁹ op 2 oktober bijvoorbeeld voor 'true pricing en 'true value' en het belang van het halen van de eiwittransitie doelen bij supermarkten voor meer plantaardige voeding. D66 wil een vlees- en zuivelheffing invoeren die jaarlijks 1,5 miljard euro moet opleveren (het gaat dan om minstens 10 cent per 100 gram). In het uitvoeringsprogramma van D66 staat: 'Dierlijke eiwitten blijven een rol spelen, maar krijgen een eerlijkere prijs – inclusief de impact op milieu, gezondheid en dierenwelzijn. Zo versterken we de markt voor duurzame keuzes en creëren we ruimte voor toekomstgerichte boeren'. Als de vrijstelling voor de accijns op melk vervalt van 0,3 miljard euro (VVD en GroenLinks-PvdA) en er een bescheiden milieuheffing (accijns) zou komen van 10 eurocent per 100 gram vlees op alle vleessoorten wat 0,6 miljard euro kost (voorstel D66, maar dan alleen voor vlees), is de belastingverhoging in totaal 0,9 miljard euro.

Aanbevelingen

Aanbevolen wordt om alle maatregelen te gaan implementeren, die in de programma's staan van CDA, D66, GroenLinks-PvdA en VVD op het gebied van het goedkoper maken van gezond voedsel. Dit kost de overheid aan misgelopen inkomsten 1,8 miljard euro per jaar.

Tegelijkertijd bevelen we aan belasting verhogingen toe te voegen van totaal 0,9 miljard euro, op basis van plannen van de politieke partijen. Hierdoor komt er een netto lastenverlichting voor burgers van 900 miljoen euro per jaar. Waar drie van de vier partijen een slachtheffing van een paar eurocent per kilo vlees

⁸ <https://files.myonlinecompany/3139/2025-10-19/Berekening-prijsverhoging-vlees-na-invoering-slachttaks-.pdf>

⁹ <https://www.nieuwspoort.nl/programma/het-landbouw-klimaat-verkiezingsdebat/>

in hun programma hebben staan (wat zo'n 200 miljoen euro lastenverzwaring is), adviseren wij in plaats hiervan het voorstel voor een consumentenheffing op vlees in te voeren (600 miljoen euro lastenverzwaring). De slachtheffing heeft vooral nadelen voor de export van vlees, en maakt vlees geproduceerd in Nederland duurder dan goedkoper importvlees. Ook heeft het lage tarief bij een slachtheffing geen effect op ander consumptiegedrag. De consumentenheffing heeft het voordeel dat dit veel sterker bijdraagt aan een gezondere bevolking (gedragsverandering in dieet) en het draagt veel sterker bij aan de verlaging van broeikasgasemissies. Bij de consumentenheffing op vlees van slechts 10 eurocent per 100 gram vlees, wordt ook importvlees belast, wat voor veehouders in Nederland rechtvaardiger is, waarbij ook vlees met 2 of 3 Sterren Beter Leven minder snel wordt weggeconcurrereerd.

Bijna twee op de drie Nederlanders steunt dit plan van 10 eurocent per 100 gram milieuheffing, mits de heffingsopbrengst van 600 miljoen euro per jaar teruggaat naar veehouders voor verbeteringen op het vlak van dierenwelzijn, stikstof, broeikasgassen en natuur¹⁰. Daar zal dan ook aanvullend aan gewerkt moeten worden, waar al voorstellen voor zijn uitgewerkt¹¹. Denk aan extra uitgaven voor het Stikstof-Transitie Fonds (wat alle vier de partijen steunen) en budgetten voor dierenwelzijnsverbeteringen (bijvoorbeeld compensaties bij omschakeling naar 2 of 3 sterren Beter Leven en voor biologische voeding en promotie). Opgemerkt wordt dat het kabinet in april 2025 heeft aangegeven dat er vanaf 2028 ruim 500 miljoen euro extra beschikbaar komt voor agrarisch natuurbeheer (ecosysteemdiensten). Dit plan stond ook in het concept-Landbouwakkoord (2023)¹², wat vooral gefinancierd zou worden uit een heffing op vlees en zuivel.

Lastenverlichting 160 euro per jaar per huishouden en gezondheidswinst

Deze combinatie van voorstellen van de vier middenpartijen leidt tot netto goedkopere boodschappen. Dat levert huishoudens een winst op van zo'n 100 euro per jaar – als ze precies hetzelfde blijven eten. Maar onze hoop en verwachting is dat deze prijsprikkels de verschuiving van dierlijke naar plantaardige consumptie zullen versnellen, wat volgens de Gezondheidsraad verreweg de meeste Nederlanders gezondheidswinst oplevert. Gezond eten levert één tot drie extra gezonde levensjaren op (RIVM rapport uit 2025 van o.a. Sander Biesbroeck). We zouden 900 miljoen euro in zorgkosten besparen bij uitvoering van het hierboven voorgestelde pakket, onder meer doordat minder mensen lijden aan hart- en vaatziekten, darmkanker en diabetes. Dat is 100 euro per huishouden die we jaarlijks in onze zak kunnen steken, bovenop de goedkopere boodschappen van 100 euro per jaar.

Ook raakt het zorgpersoneel minder overbelast omdat bijna [tienduizend minder Nederlanders per jaar ziek](#) worden door te ongezonde voedselconsumptie¹³. De zorgkosten dalen met [650 miljoen euro](#) als we ruim een kwart minder rood- en bewerkt vlees eten, met nog eens [222 miljoen](#)¹⁴ euro minder per jaar als we 100 gram groenten per dag meer eten (samen zo'n 900 miljoen euro)¹⁵. Kortom, per huishouden is dit een lastenverlichting van nog eens 105 euro per jaar. Dit alles komt met nieuw voedselprijsbeleid in bereik. Een win-win! Een besparing op de zorgkosten is ook van groot belang voor onze defensie. Immers: bijna alle politieke partijen willen fors meer uitgeven aan defensie en betalen dat door minder uit te geven aan zorgkosten. Gezondheidseconomen gaven echter aan dat veel van deze besparingen slecht onderbouwd zijn. Besparen op zorgkosten door gezonde voeding echt de goedkoopste optie te maken (en ongezonde voeding te beprijsen), zal naar verwachting zorgen voor een besparing op zorgkosten.

¹⁰ <https://tappcoalitie.nl/nieuws/25618/63-nederlanders-wil-best-1-per-kilo-meer-betalen-voor-vlees>

¹¹ <https://files.myonlinecompany/3139/2025-10-28/Borging-subsidies-aan-veehouders-voor-dierenwelzijn-en-milieu-vanuit-inkomsten-milieuheffing-op-vlees.pdf>

¹² <https://tappcoalitie.nl/nieuws/20517/concept-landbouw-akkoord-wil-consumentenheffing-vlees-voor-0-6-miljard-euro-jaar-voor-landbouw>

¹³ <https://tappcoalitie.nl/nieuws/13805/regeringsbrief-beveelt-tweede-kamer-eerlijke-vleesprijs-aan-en-goedkopere-groenten-en-fruit>

¹⁴ <https://tappcoalitie.nl/nieuws/20071/gezondheidskosten-7-5-euro-per-kg-rood-vlees-overconsumptie->

¹⁵ https://cedelft.eu/wp-content/uploads/sites/2/2025/06/CE_Delft_240494_Vruchtgroenten_en_zorgkosten_def.pdf

De uitstoot van broeikasgassen daalt met dit pakket naar verwachting met circa 2 megaton per jaar, doordat er meer groenten en minder vlees wordt gegeten en er minder veevoer nodig is. De totale milieu-impact van de voedselproductie in Nederland, dus bijvoorbeeld ook op de waterkwaliteit, zou volgens de Gezondheidsraad (rapport 2023) met een kwart afnemen. Er komt landbouwgrond vrij voor natuur en voor extensivering, zodat niet alleen koeien, maar ook kippen en varkens voortaan naar buiten kunnen. Een gezonder land, voor onszelf en de dieren, ligt binnen handbereik. We moedigen de politieke partijen aan om die winst te pakken.

Waarom investeren in de vraag/aanbod Nederlandse productie van plantaardige producten?

- Supermarkten in Nederland hebben zich gecommitteerd: 11 grootste ketens willen op termijn ~60 % plant-gebaseerde eiwitten in hun assortiment halen. [VEGANOK+1](#)
- GlobeScan (2020) laat zien dat er in veel grote landen wereldwijd meerderheden in de bevolking zijn die de voorkeur geven aan “plantaardige” alternatieven voor vlees.
- De Rabobank verwachtte in 2025 een ruime factor 4 groei van alternatieve eiwitten tussen 2020-2035: [De toekomst van eiwit- en vlinderbloemige gewassen in Nederland - Rabobank](#).
- In Nederland zijn er 420 bedrijven die ‘nieuwe’ eiwitten ontwikkelen of daarin faciliteren en bedrijven met een historie aan dierlijke eiwitproducten die nu ook plantaardige eiwitproducten maken. Dit is een groeimotor die in 2022 een productiewaarde had van 881 miljoen met 3561 banen. De Eiwittransitiekaart NL blijft groeien: in 2024 kwamen er 70 nieuwe organisaties bij tot 520 dit jaar.
- Wereldwijde groei: de Europese markt voor plantaardige snacks wordt voor Nederland bijvoorbeeld geprojecteerd met een CAGR van ~8,7 % tussen 2025–2035. [Future Market Insights](#).
- Volgens het rapport van Precedence Research (okt 2025) is de wereldwijde markt voor plantaardige voeding in 2025 geschat op ca. **US\$ 50,70 miljard**, met stijging naar ca. **US\$ 103,75 miljard in 2034**, met een CAGR (compound annual growth rate) van ~8,29% tussen 2025-2034. [precedenceresearch](#)
- Nederland kan deze wereldmarkt aanboren van **€104 miljard** in 2034 voor plantaardig voedsel zoals haverdranken, plantaardige biefstukken, quinoa, peulvruchten, gefermenteerde producten etc
- De groeiemarkt niet missen nu Denemarken (**€170 miljoen**) en Duitsland in 2024 zo’n **€38 miljoen** investeren voor de promotie van alternatieve eiwitten (plantaardig, gefermenteerd, celgecultiveerd).

Publiekscampagne en Gezonde voeding goedkoper maken

1. Budget voor jaarlijkse publiekscampagne: € 5 miljoen per jaar

In 2023 is door de Rijksoverheid 21 miljoen euro uitgegeven aan publiekscampagnes met TV uitingen. Met 15 betreffende campagnes gaat het om 1,4 miljoen per publiekscampagne. In 2021 ging het om € 44,5 miljoen voor 27 campagnes dus € 1,65 miljoen per campagne, waaronder veel kleinere campagnes. Het budget voor de campagne ‘Zet ook de knop om’ (klimaat) bedroeg bijna 7,5 miljoen euro. Voor de regeling Vabiola (Vergroten afzet van biologische landbouwproducten), is jaarlijks € 3,7 miljoen beschikbaar in de jaren 2026 t/m 2030. Daarnaast is er budget voor publiekscampagnes zoals TV spotjes ‘Alles over Biologisch’. Voor het jaar 2006 was er €12 miljoen¹⁶ beschikbaar voor stimulering van biologische voeding, waaronder €3 miljoen voor een publiekscampagne, €1 miljoen voor het goedkoper maken van biologisch bij supermarkten en €2 miljoen voor Convenant Taskforce Marktontwikkeling (promotie). Een budget van €5 miljoen per jaar lijkt passend voor de ambitieuze doelen om een afzetmarkt te vinden voor 15% biologisch landbouwareaal, 100.000 ha eiwitgewassen en de groei van groente- en fruitconsumptie van circa 60%. Daarnaast zou de bezuiniging van 3 miljoen euro per jaar op de begroting van het Voedingscentrum teruggedraaid moeten worden.

¹⁶ pagina 14: <https://archieff.rijksbegroting.nl/binaries/pdfs/9/0/5/kst90543.pdf>

2. Budget voor Prijsverlaging plantaardige voeding: €675 miljoen per jaar

In het regeerakkoord van het laatste kabinet van Mark Rutte was een nul procent btw-tarief op groente en fruit aangekondigd, waardoor de consumptie hiervan met vier procent zou groeien. Het meest kansrijke voorstel hiervoor zou de staatskas 675 miljoen euro per jaar aan lagere rijksinkomsten hebben opgeleverd, bleek uit het onderzoek door SEO. De best uitvoerbaar genoemde variant uit dit onderzoek was variant 5, en omvat nul procent btw op groenten, planten, wortels en knollen die geschikt zijn voor consumptie, evenals peulvruchten en aardappelen. Ook verse, gekoelde en bevroren producten vallen binnen deze definitie, inclusief diepvriesgroenten die vooraf gestoomd of gekookt zijn. Er is nog steeds een heel groot maatschappelijk draagvlak om deze belastingverlaging door te voeren. In een brief aan de Tweede Kamer naar aanleiding van dit SEO onderzoek over nul procent btw op groente en fruit heeft het kabinet laten weten af te zien van de btw-verlaging om uitvoeringstechnische redenen. Maar het kabinet wilde wel zoeken naar alternatieven voor de prijsverlaging van 9 procent op groente en fruit. Wel zijn er maatregelen genomen om de ICT bij de Belastingdienst te moderniseren zodat over enige jaren BTW differentiatie op voedselproducten eenvoudiger is. Indien niet gekozen wordt voor nul procent btw op deze producten, bepleiten wij dat het jaarlijkse budget van 675 miljoen euro per jaar wordt ingezet voor een andere manier om plantaardig, gezond voedsel voor consumenten in prijs te laten verlagen zodat de consumptie toeneemt. Zo'n 70% van de bevolking steunt diverse opties hiervoor¹⁷. Dit kan in de vorm van subsidies aan verkooppunten van groenten en fruit en plantaardige vervangers van vlees en zuivel, gekoppeld aan bijvoorbeeld 20 procent prijsverlaging. De overheid heeft eerder in 2006 met succes dit soort prijssubsidies uitgekeerd aan alle supermarkten in het hele land⁴ om diverse biologische voedselproducten 25-40% goedkoper te maken voor de consument en zo de vraag te laten toenemen. Dat kan dus ook bij groente en fruit. Andere methoden zijn gratis gezonde lunches (met 80% groente/fruit) bij instellingen en scholen en belastingkorting voor bedrijven die deze gezonde lunches aanbieden (bijv. Koppert Cress). Dit voorstel staat nu in het VVD verkiezingsprogramma en zou 130 euro per jaar per werknemer kunnen kosten aan gedeelde overheidsinkomsten. Een andere vorm is een boodschappenkaart voor huishoudens waarmee met 675 miljoen euro per jaar gratis groente en fruit en andere gezonde producten gekocht kunnen worden (zoals de Rode Kruis Boodschappenkaart en de 'Doe maar lekker duurzaam boodschappenkaart' van AH, Unilever en de Nationale Postcode Loterij. TAPP Coalitie pleitte voor deze gezonde boodschappenkaart (huis aan huis of voor de lage inkomensgroepen tot 1 keer modaal) om 15 euro per maand te besteden bij supermarkten, groentewinkels en bakkers. Een ander voorstel van GL-PvdA is opschaling van gesubsidieerde restaurants waar je voor snackbarprijzen (2,5-5 euro) een biologische en plantaardige maaltijd koopt, naar analogie van de Volkskeuken en Mensa Mensa. Duizend locaties kosten als snel 300 miljoen euro bij 10 euro subsidie per maaltijd.

3. Budget pilot Nationale Schoollunches €250 miljoen per jaar

Deloitte en Universiteit Maastricht hebben in het rapport 'Gezond eten: beter voor Nederland' doorberekend dat als Nederland €1 miljard per jaar investeert in een nationaal programma van gezonde schoollunches op alle basisscholen voor kinderen van 4-12 jaar, dit op de lange termijn tot €5 miljard per jaar kan opleveren. Dankzij besparingen op gezondheidszorg en verbeterde productiviteit kan zo elke geïnvesteerde euro tot vijf keer worden terugverdiend. Het PBAP voorziet in een pilot waarin dit plan op beperkte schaal wordt ingevoerd en gemonitord, om te beginnen in een kwart van alle basisscholen. Als dit goed werkt is opschaling gewenst naar alle basisscholen en mogelijk een deel van de lagere klassen van de middelbare scholen. Een voorwaarde voor subsidie is dat de helft van het voedsel biologisch is geproduceerd en voor > 80% afkomstig uit Nederland.

¹⁷ <https://files.myonline.company/3139/2025-10-16/Rapportage-MarketResponse-peiling-eerlijke-prijs-vlees-en-zuivel-16-okt-2025%201.pdf>